

УДК 336.221

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-1834/2023-08.1>

Владимиренко Н.І.

судовий експерт

Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз

Міністерства юстиції України

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1175-9632>

Vladimirenko Nataliya

Dnipropetrovsk Scientific Research Institute of Forensic Expertise

of the Ministry of Justice of Ukraine

ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ПРОЦЕСУАЛЬНА ФОРМА ЕФЕКТИВНОЇ ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ ОБІГУ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ, ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДІВ ПРОТИДІЇ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

ECONOMIC EXPERTISE AS A PROCEDURAL FORM OF EFFECTIVE COMBATANCE AGAINST OFFENSES IN THE SPHERE OF CIRCULATION OF EXCISABLE GOODS, FEATURES OF COMBAT METHODS IN MODERN CONDITIONS

У цій статті розглянуто основні пріоритетні напрями протидії податковим правопорушенням в сфері обігу підакцизних товарів з боку юридичних та фізичних осіб, відокремлено основні проблемні аспекти та наслідки таких правопорушень за допомогою економічної експертизи із залученням економічних експертів, роль яких у судових провадженнях зростає через прискорення науково-технічного прогресу, економічного зростання та ускладнення механізму господарювання і реалізується через використання спеціальних економічних знань обізнаних осіб або їх участю у процесі розслідування та судового провадження. Метою роботи є розгляд судової економічної експертизи, як форми протидії правопорушенням, визначено загальну характеристику акцизного податку, визначено особливості проведення експертизи правопорушень щодо ухилення від сплати акцизного податку до бюджету, а також наведено сучасні методи та прийоми протидії таким правопорушенням.

Ключові слова: економічне дослідження, оподаткування, акцизний податок, підакцизні товари, електронна система обігу.

This article examines the main priority areas of combating tax offenses in the sphere of circulation of excise goods by legal entities and individuals, separates the main problematic aspects and consequences of such offenses with the help of economic expertise with the involvement of economic experts, whose role in court proceedings is growing due to the acceleration of scientific and technical progress, economic growth and complication of the economic mechanism and is implemented through the use of special economic knowledge of knowledgeable persons or their participation in the process of investigation and court proceedings. The purpose of the work is to consider the forensic economic examination as a form of combating offenses, to determine the general characteristics of excise tax, to determine the specifics of conducting an examination of offenses related to the evasion of payment of excise tax to the budget, as well as to provide modern methods and techniques for combating such offenses. The main tasks solved in the process of expert research are the determination of the completeness of the calculation and payment of the excise tax, as well as the documentary validity of the transactions for the sale of excise goods, specified by the payer in the relevant decla-

rations (calculations, reports). The main areas of improvement in combating offenses in the field of circulation of excise goods in modern conditions should be: harmonization of the domestic legislative framework in accordance with the Directives of the Council of the EU on excise taxation; improvement of methods of controlling the production and circulation of excise goods, as well as countering the illegal movement of said goods. So, at the current stage of our country's development, the use of special economic knowledge in the process of investigation and court proceedings is one of the ways to ensure the control of offenses in the sphere of circulation of excise goods. In addition, the further development of information technologies of electronic services, their implementation and improvement with the borrowing of international experience, will allow to ensure effective control over the circulation of excise goods and reduce the level of the shadow economy in the modern state.

Key words: economic research, taxation, excise tax, excise goods, electronic circulation system.

Постановка проблеми. Одним із напрямків забезпечення контролю правопорушень у сфері обігу підакцизних товарів є використання спеціальних економічних знань обізнаних осіб у процесі судового провадження та втілення заходів щодо запобігання і протидії незаконного переміщення таких товарів. Актуальність питання забезпечення ефективного контролю за обігом підакцизних товарів та зменшення рівня тіньової економіки не втрачає актуальності за умов кризового стану та зумовлена необхідністю подальшого розвитку протидії правопорушенням у сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед науковців в системі визначення експертних методів роботи з підакцизними товарами можна виділити: Авер'янова Т.В., Алєнін Ю.П., Атаманчук Н.І., Амєліна А.С., Белкін Р.С., Гончаренко В.І., Ейсман О.О., Зінін О.М., Іщенко Е.П., Касьяненко М.В., Клименко Н.І., Лещенко О., Леві О.В., Лисиченко В.К., Монаєнко А.О., Салтєвський Л.М., Щєрбаковський М.Г.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема забезпечення ефективного контролю за обігом підакцизних товарів широко розглядається в науковій та публіцистичній літературі. Проте залишаються недостатньо розробленими питання, пов'язані із запровадженням у сучасних умовах господарювання підходів та механізмів вдосконалення заходів контролю у сфері обігу підакцизних товарів.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження способів і методів протидії правопорушенням у сфері обігу підакциз-

них товарів, перспективи розвитку заходів запобігання, у тому числі за допомогою судово економічної експертизи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із головних завдань протидії правопорушенням у сфері обігу підакцизних товарів є удосконалення способів та методів усієї правоохоронної діяльності, їх забезпечення на основі поєднання зусиль для раціонального використання сучасних економічних знань.

При розслідуванні кримінальних злочинів у сфері обігу підакцизних товарів у судовому провадженні часто необхідно встановлювати юридично значущі обставини та зв'язки, які на основі тільки правових знань виявити неможливо. Одним з ефективних напрямів вирішення подібних завдань є використання спеціальних економічних знань у процесі розслідування та судочинства.

Основною й найбільш поширеною процесуальною формою протидії правопорушенням у сфері обігу підакцизних товарів є судова економічна експертиза.

Предметом дослідження судової економічної експертизи є господарські операції, що відображені в документах та містять інформацію про обставини справи, які підлягають дослідженню у суді за їх змістом та формою і допомагають досягти об'єктивності у доказуванні у процесі розслідування та судового провадження [1].

24 лютого 2022 року в Україні запроваджено воєнний стан внаслідок військової агресії та повномасштабного вторгнення з боку росії. Зазначені обставини зумовили

зміни завдань державного керівництва, і тепер основним є не покращення економіки, а її збереження.

У зв'язку з запровадженням воєнного стану в нашій державі актуалізується питання дослідження правової природи акцизного оподаткування та підвищується роль податкових надходжень у формуванні дохідної частини державного та місцевих бюджетів.

Основними завданнями, що вирішуються в процесі експертного дослідження у сучасних умовах воєнного стану, є визначення повноти нарахування та сплати акцизного податку, а також документальної обґрунтованості операцій із реалізації підакцизних товарів, визначених платником у відповідних деклараціях (розрахунках, звітах) [2].

Проведення експертизи операцій обігу з підакцизними товарами проводиться на підставі податкових декларацій (розрахунків), фінансової звітності, реєстрів податкового та бухгалтерського обліку, ведення яких передбачено законом, первинних документів, що використовуються в бухгалтерському та податковому обліку і пов'язані з нарахуванням і сплатою акцизного податку, звітів суб'єкта господарювання щодо виробництва й обігу спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів, а також інших документів та податкової інформації, отриманої в установленому законодавством порядку правоохоронними органами, у тому числі отриманими за результатами перевірок інших платників податків [3].

У розпорядження експерта надаються: акт документальної перевірки; первинні документи, облікові реєстри та інші документи, у яких знайшов відображення зміст фінансово-господарської діяльності суб'єкта підприємництва; реєстраційні документи суб'єкта підприємництва; матеріали кримінального провадження; висновки експертних досліджень та інші матеріали [4].

Таким чином, для формування експертного висновку про наявність кримінального правопорушення стосовно ухилення від сплати акцизного податку, окрім використання даних акту податкової перевірки платника податку, мають бути встановлені й

інші обставини, що свідчать саме про ознаки такого кримінального правопорушення.

Акцизний податок – це непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених Податковим кодексом України (надалі – ПКУ) як підакцизні, що включається до ціни таких товарів (продукції). Перелік товарів (продукції), на які встановлюється акцизний податок, та його ставки затверджуються Верховною Радою України [5].

На сьогоднішній день в державі визначено перелік ставок оподаткування підакцизних товарів та процедуру розрахунку акцизних зборів, коло платників, терміни сплати податків, які регулюються положеннями ПКУ від 02 грудня 2010 року № 2755-VI та інших законодавчих актів.

Аналітичний підхід до господарських операцій, що є предметом судово-економічної експертизи операцій з підакцизними товарами, передбачає вивчення їх економічної суті, а саме визначення алгоритму здійснених операцій, їх поділ на складові частини і, як наслідок, визначення конкретних предметів для експертного дослідження.

При дослідженні обов'язково визначається склад методів і прийомів. Саме ця процедура передбачає знання (або вивчення) експертом економістом галузевої специфіки та конкретних особливостей діяльності підприємств, які здійснюють операції з підакцизними товарами – об'єкта дослідження, а також особливостей здійснення окремих операцій. При недостатності спеціальних знань у експерта-економіста можливе залучення третіх осіб шляхом включення в експертизу для її спільного проведення фахівця іншого профілю або отримання експертом роз'яснень у таких фахівців щодо окремих аспектів [6].

При проведенні експертного дослідження необхідно з'ясувати повноту і правильність визначення оподаткованого обороту акцизним збором. При цьому слід пам'ятати, що об'єктом оподаткування акцизним збором є операції з:

– реалізації вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції);

– реалізації та/або передачі в межах одного підприємства підакцизних товарів (продукції) з метою власного споживання, промислової переробки, своїм працівникам, а також здійснення внесків підакцизними товарами (продукцією) до статутного капіталу;

– ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України;

– реалізації конфіскованих підакцизних товарів (продукції), підакцизних товарів (продукції), визнаних безхазяйними, підакцизних товарів (продукції), за якими не звернувся власник до кінця строку зберігання, та підакцизних товарів (продукції), що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходять у власність держави;

– реалізації або передачі у володіння, користування чи розпорядження підакцизних товарів (продукції), що були ввезені на митну територію України із звільненням від оподаткування до закінчення строку, визначеного законодавством, відповідно до пункту 213.3 статті 213 ПКУ;

– обсяги та вартість втрачених підакцизних товарів (продукції), що перевищують встановлені норми втрат з урахуванням пункту 214.6 статті 214 ПКУ;

– реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів;

– оптового постачання електричної енергії;

– переобладнання ввезеного на митну територію України транспортного засобу у підакцизний легковий автомобіль.

– реалізації будь-яких обсягів пального понад обсяги, що:

а) отримані від інших платників акцизного податку, що підтверджені зареєстрованими акцизними накладними в Єдиному реєстрі акцизних накладних;

б) ввезені (імпортовані) на митну територію України, що засвідчені належно оформленою митною декларацією;

в) вироблені в Україні, реалізація яких є об'єктом оподаткування, що підтверджені зареєстрованими акцизними накладними в Єдиному реєстрі акцизних накладних [5].

Акцизний податок включається до ціни реалізації товару поряд із собівартістю і прибутком. Після того на цю суму нарахо-

вується податок на додану вартість. Суми податку, що підлягають сплаті, з підакцизних товарів (продукції), вироблених на митній території України, визначаються платником податку самостійно, виходячи з об'єктів оподаткування, бази оподаткування та ставок цього податку, що діють на дату виникнення податкових зобов'язань [5].

При реалізації товарів на внутрішній території України діють три види податкових ставок: адвалорні, специфічні, адвалорні та специфічні одночасно (змішані).

Адвалорні ставки встановлюються у відсотках до вартості товару. Специфічні ставки встановлюються у грошовому виразі на одиницю товару, представлену у фізичних одиницях виміру (кг, л, см³, штуки). Застосовуються до підакцизних товарів (продукції) таких як: спирт етиловий, алкогольні напої, нафтопродукти, скраплений газ, транспортні засоби.

Адвалорні та специфічні одночасно (змішані) встановлюються одночасно за ставками у відсотках до вартості товару та у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції). Застосовуються до тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну [5].

Ставки акцизного податку, визначені в ПКУ, не є постійними, а щорічно переглядаються.

Аналіз причин скоєння господарських операцій виходить за рамки судово-економічної експертизи. Однак слід мати на увазі, що безпосередня причина здійснення господарської операції, в якій проявляється суть злочину, лежить в допущених порушеннях господарського процесу. А отже, кожна господарська операція, здійснена з порушеннями, може мати не одну, а цілу низку причин. З іншого боку, деякі господарські операції тягнуть за собою не один, а кілька наслідків. У деяких випадках така послідовність наслідків наводить на інші, часом приховані господарські операції, що вимагають додаткової експертизи [7].

Методологія експертизи внутрішніх господарських операцій ґрунтується на знанні правил їх відображення в обліку, на додаток до якого повинен застосовуватися логічний

аналіз взаємозв'язку і руху об'єктів обліку, заснований на технологічному розрахунку.

При проведенні експертного дослідження здійснюється зіставлення даних, задекларованих платниками податків у Декларації, з даними бухгалтерського обліку, з використанням загальної оборотно-сальдової відомості, оборотно-сальдових відомостей за рахунками (дебетові та кредитові обороти) згідно з планом рахунків, за якими ведеться бухгалтерський облік відповідно до наказу про облікову політику, затвердженого на підприємстві, також здійснюється аналіз інформації, наведеної в первинних документах (актах, відомостях та ін.), в розрізі видів переданої на переробку продукції [3].

Так, у бухгалтерському обліку нарахування та сплата акцизного податку відображається на рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами» (нарахування за кредитом рахунку, сплата податку – за дебетом). Аналітичний облік розрахунків з акцизного податку ведеться на окремому субрахунку, визначеному суб'єктом господарювання. Обороти за кредитом рахунку 64 субрахунок «Акцизний податок» зіставляються з даними Декларації.

При проведенні експертизи слід також проаналізувати дані рахунків (у розрізі субрахунків з аналітикою): 20 «Виробничі запаси», 23 «Виробництво», 26 «Готова продукція», 31 «Рахунки в банках», 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», крім заборгованості, яка забезпечена векселем, 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Визначення кількості реалізованої продукції здійснюється шляхом перерахунку кількісних даних реалізованої продукції згідно з регістрами аналітичного обліку за кредитом рахунку 26 «Готова продукція», дебетом рахунку 902 «Собівартість реалізованої продукції» та регістрами складського обліку в розрізі кожного виду продукції.

Дослідження кількості втраченої продукції здійснюється шляхом аналізу даних аналітичних та синтетичних рахунків 26 «Готова продукція», 28 «Товари», 94 «Інші операційні витрати».

Встановлення кількості підакцизної продукції, переданої на переробку як давальницька сировина, виробникам інших видів продукції, здійснюється на підставі аналізу даних аналітичних та синтетичних рахунків 26 «Готова продукція», 28 «Товари», 37 «Розрахунки з різними дебіторами» та інші [3].

Зовнішні зв'язки господарських операцій визначають їх вихід за межі підприємства – об'єкта дослідження, що передбачає обмін документацією з зовнішніми господарюючими суб'єктами. При цьому можливі два напрямки: рух документів, складених в рамках досліджуваного підприємства його контрагентам, і рух документів, складених контрагентами для досліджуваного підприємства. Завдання експертного дослідження полягає в цьому випадку в тому, щоб, по-перше, встановити сам факт такого роду зв'язків, по-друге, визначити їх результати, враховуючи, що операції з підакцизними товарами повинні бути, в кінцевому підсумку, спрямовані на повноту і своєчасність розрахунків з бюджетом з акцизного податку і формування ефективної акцизної політики [8].

Початок повномасштабної війни на території нашої держави, а також введення в Україні воєнного стану як особливого правового режиму зумовив зміни у всіх сферах суспільного життя. В тому числі і у системі обігу підакцизних товарів, які є важливою складовою економічного фронту, оскільки сплата податків сприяє наповненню дохідної частини бюджетів, підтримки обороноздатності Збройних Сил України і держави в цілому [2].

Після початку повномасштабної військової агресії проти нашої країни влада зменшила податковий тиск на паливну галузь, щоб розв'язати виниклу проблему паливного дефіциту.

Особливості оподаткування акцизним податком підакцизних товарів в умовах воєнного стану передбачаються Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022 № 2120-IX, яким на період до припинення

або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, але не довше ніж до 01.07.2023, скасовано акцизи, а податок на додану вартість (ПДВ) з підакцизних товарів зменшено з 20 до 7 відсотків [9].

Крім того, з метою удосконалення системи електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового (далі – СЕАРПСЕ) в частині відображення в СЕАРПСЕ власників пального для виявлення фіктивних операцій, а також посилення контролю за сплатою акцизного податку з реалізації пального та спирту етилового, 29 серпня 2023 року розроблений законопроект зі змінами до ПКУ.

Проектом Закону запропоновано такі основні зміни до ПКУ, та зокрема, передбачено:

– відображення в СЕАРПСЕ власників пального задля забезпечення належного контролю за обігом пального;

– можливість за результатами перевірки за рішенням контролюючого органу привести у відповідність ліміти обсягів пального та спирту етилового в СЕАРПСЕ, на які платник може зареєструвати акцизні накладні, до фактичних обсягів пального та спирту етилового на акцизному складі;

– встановлення відповідальності за здійснення суб'єктами господарювання зберігання пального або спирту етилового без реєстрації платником акцизного податку, а також у разі виявлення в ході перевірок фактичних обсягів пального або спирту етилового, які не відповідають даним СЕАРПСЕ, при відсутності документального підтвердження отримання/реалізації пального або спирту етилового.

Варто відмітити, що контролюючі органи наразі мають недостатньо законодавчого інструментарію, аби завадити порушенням у сфері обігу підакцизних товарів, у тому числі щодо зіставлення даних про обсяги пального до фактичних залишків пального на акцизному складі [10].

Тому перед Україною як державою, що уклала Угоду про асоціацію з ЄС, а також отримала статус кандидата на членство в ЄС, на сьогодні стоїть завдання гармонізації національного законодавства з нормами права ЄС.

Загальною тенденцією реалізації акцизної політики багатьох розвинених країн світу є поширення автоматизованої системи контролю за обігом підакцизних товарів. Беззаперечною перевагою такої системи (проти наявної практики адміністрування) є економічність, оперативність, точність, рівень охоплення, мінімізація корупційних ризиків тощо [11].

З метою введення в обіг електронних акцизних марок підписаний Закон України від 29.06.2023 № 3173-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України у зв'язку із запровадженням електронної простежуваності обігу алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах», норми якого починають діяти з 1 січня 2026 року.

Е-Акциз (електронна акцизна марка) це система для відслідковування підакцизних товарів на всьому шляху від їх виробництва до реалізації, в основу якої покладена технологія Track and Trace.

Е-марка надасть можливість: відстежувати рух алкоголю, тютюнових виробів, рідин для електронних сигарет від виробника/імпортера до кінцевого споживача; контролювати повноту і своєчасність сплати сум акцизного податку за такі товари; кожен громадянин зможе ідентифікувати продукцію та перевірити легальність походження товару [12].

Створення Електронної системи обігу підакцизних товарів буде спрямовано на забезпечення електронної простежуваності обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів, рідин, використовуваних в електронних сигаретах, яка покликана посилити контроль за обігом таких підакцизних товарів.

Для запровадження системи «Електронна акцизна марка» необхідно здійснити:

– розробку відповідних змін до ПКУ та інших законодавчих актів у сфері обігу підакцизних товарів щодо забезпечення функціонування системи;

– розробку технічного завдання на створення системи та її елементів, проведення конкурсного відбору постачальника сис-

теми, удосконалення програмного забезпечення Реєстру чеків РРО;

– створення системи, реєстру акцизних накладних та введення системи в експлуатацію (спочатку – дослідну, потім – промислово).

Реалізація системи «Електронна акцизна марка» дасть змогу забезпечити:

– зменшення обсягу тіншового ринку алкогольних напоїв та тютюнових виробів;

– збільшення доходів бюджетів усіх рівнів за рахунок повного обліку виробництва й обігу підакцизних товарів в Україні та виключення можливості реалізації підакцизних товарів без сплати акцизного податку;

– дієвий механізм боротьби з фальсифікованими та/або ввезеними на територію України з порушенням митного законодавства підакцизними товарами [12].

Отже, основними напрямками вдосконалення протидії правопорушенням у сфері обігу підакцизних повинні стати: гармонізація вітчизняної законодавчої бази відповідно до Директив Ради ЄС щодо акцизного опо-

даткування; удосконалення методів контролю виробництва та обігу підакцизних товарів, а також протидія незаконному переміщенню зазначених товарів; подальше поетапне підвищення ставок акцизного податку до досягнення ними рівня оподаткування у ЄС; посилення ролі екологічного чинника в практиці акцизного оподаткування за прикладом більшості країн Європи; систематизація та уніфікація методологічних підходів у законодавстві щодо акцизного оподаткування [13].

Висновки. На нинішньому етапі розвитку нашої країни використання спеціальних економічних знань у процесі розслідування та судового провадження є одним із напрямків забезпечення контролю правопорушень у сфері обігу підакцизних товарів. Крім того, подальший розвиток інформаційних технологій електронних сервісів, їх впровадження та удосконалення з запозиченням міжнародного досвіду, дозволить забезпечити ефективний контроль за обігом підакцизних товарів та зменшити рівень тіншової економіки у сучасній державі.

Список літератури:

1. Амеліна А.С. Судово-економічна експертиза при розслідуванні податкових злочинів. Теорія та практика судово експертної діяльності. Матеріали VIII Міжвідомчої конференції. Київ, 2019. С. 20–23. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/f86923b4-a269-43cb-bc7c-2c7724ec338a/content>
2. Монасенко А.О., Атаманчук Н.І. Правове регулювання акцизного оподаткування в умовах сучасних викликів та тенденцій розвитку правової держави : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. URL: https://ndi.academy/wp-content/uploads/Monayenko_Atamanchuk_Pravove-regulyuvannya_druk.pdf
3. Про затвердження Методики проведення перевірки достовірності, повноти нарахування та сплати акцизного податку : Наказ ДПС України від 09.10.2023 № 831. URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/nakazi/78522.htm> (дата звернення: 10.11.2023).
4. Клименко Н.І. Судово-економічна експертиза: сучасний стан і актуальні питання. *Криміналістичний вісник*. 2016. № 1. С. 56–61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kvis_2016_1_11
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 10.11.2023).
6. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень : Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 10.11.2023).
7. Романишин М.Ф. Експертиза здійснення операцій з підакцизними товарами. Тернопільський національний економічний університет. 2019. URL: <http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/37272/1/%D0%A0%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%88%D0%B8%D0%BD%20%D0%9C.pdf>
8. Лещенко О. Акцизний податок на пальне 2022/2023. *Юрист & Закон*. № 51. URL: https://uz.ligazakon.ua/magazine_article/EA016301#:~:text
9. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення: 10.11.2023).
10. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення системи електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового та удосконалення контролю за їх обігом : Проект Закону України, опубліковано 29 серпня 2023. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/regulyatorna-politika-/regulyatorna-politika/2023-rik/78393.html> (дата звернення: 10.11.2023).
11. Макаренко Н.А. Нові перспективи вступу України до Європейського Союзу: вплив російсько-української війни 2022 року на Євроінтеграцію. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 1. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/260576/256974>

12. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України у зв'язку із запровадженням електронної простежуваності обігу алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах : Закон України № 3173-IX від 29.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3173-20#Text> (дата звернення: 10.11.2023).

13. Касьяненко Л.М., Атаманчук Н.І. Гармонізація податкового законодавства України із законодавством Європейського Союзу про акцизне оподаткування. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. 2020. Том 31 (70) № 3. URL: https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/3_2020/23.pdf

References:

1. Amelina A. S. (2019) Sudovo-ekonomichna ekspertyza pry rozsliduvanni podatkovykh zlochyniv [Forensic and economic expertise in the investigation of tax crimes. Theory and practice of judicial expert activity. Proceedings of the VIII Interdepartmental Conference]. Kyiv, pp. 20–23. Available at: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/f86923b4-a269-43cb-bc7c-2c7724ec338a/content>

2. Monayenko A. O., Atamanchuk N. I. (2022) *Pravove rehuliuвання aktsyznoho opodatкування v umovakh suchasnykh vyklykiv ta tendentsii rozvytku pravovoi derzhavy*: monohrafiia [Legal regulation of excise taxation in the conditions of modern challenges and trends in the development of the rule of law: monograph]. Odesa: Publishing house "Helvetica". Available at: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/f86923b4-a269-43cb-bc7c-2c7724ec338a/content>

3. Pro zatverdzhennia Metodyky provedennia perevirky dostovirnosti, povnoty narakhuvannia ta splaty aktsyznoho podatku: Nakaz DPS Ukrainy vid 09.10.2023 No. 831 [On the approval of the Methodology for checking the authenticity, completeness of assessment and payment of excise tax: Order of the DPS of Ukraine dated 09.10.2023 No. 831]. Available at: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/nakazi/78522.htm>

4. Klymenko N. I. (2016) Sudovo-ekonomichna ekspertyza: suchasnyi stan i aktualni pytannia [Forensic economic expertise: current state and current issues]. *Forensic Herald*, no. 1, pp. 56–61. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krvis_2016_1_11

5. Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 No. 2755-VI [Tax Code of Ukraine dated 02.12.2010 No. 2755-VI]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (accessed November 10, 2023).

6. Instruksiiia pro pryznachennia ta provedennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen [Instructions on the appointment and conduct of forensic examinations and expert studies]: Order of the Ministry of Justice of Ukraine dated 08.10.1998 No. 53/5. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (accessed November 10, 2023).

7. Romanyshyn M. F. (2019) Ekspertyza zdiisnennia operatsii z pidaktsyznymy tovaramy [Examination of transactions with excise goods]. Ternopil National University of Economics. Available at: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/37272/1/%D0%A0%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%88%D0%B8%D0%BD%20%D0%9C.pdf>

8. Leshchenko O. Aktsyznyi podatok na palne 2022/2023 [Excise tax on fuel 2022/2023]. *Lawyer & Law*, no. 51. Available at: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA016301#:~:text

9. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo dii norm na period dii voiennoho stanu [On making changes to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the effect of norms for the period of martial law]: Law of Ukraine dated 15.03.2022 No. 2120-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> accessed November 10, 2023).

10. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo udoskonalennia systemy elektronnoho administruvannia realizatsii palnoho ta spyrtu etylovoho ta udoskonalennia kontroliu za yikh obihom [On the introduction of amendments to the Tax Code of Ukraine regarding the improvement of the electronic administration system for the sale of fuel and ethyl alcohol and the improvement of control over their circulation]. Draft Law of Ukraine, published on August 29, 2023. Available at: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/regulyatorna-politika-/regulyatorna-politika/2023-rik/78393.html> (accessed November 10, 2023).

11. Makarenko N. A. (2022) Novi perspektyvy vstupu Ukrainy do Yevropeiskoho Soiuzu: vplyv rosiisko-ukrain-skoi viiny 2022 roku na Yevrointehratsiiu [New prospects for Ukraine's accession to the European Union: the impact of the Russian-Ukrainian war of 2022 on European integration]. *Analytical and comparative jurisprudence*, no. 1. Available at: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/260576/256974>

12. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy u zviazku iz zaprovadzhenniam elektronnoi prostezhuvanosti obihu alkoholnykh napoiv, tiutiuovykh vyrobiv ta ridyn, shcho vykorystovuiutsia v elektronnykh syharetakh [On amendments to the Tax Code of Ukraine and other laws of Ukraine in connection with the introduction of electronic traceability of the circulation of alcoholic beverages, tobacco products and liquids used in electronic cigarettes]: Law of Ukraine No. 3173-IX dated 29.06.2023. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3173-20#Text> (accessed November 10, 2023).

13. Kasyanenko L. M., Atamanchuk N. I. (2022) Harmonizatsiia podatkovoho zakonodavstva Ukrainy iz zakonodavstvom Yevropeiskoho Soiuzu pro aktsyzne opodatкування [Harmonization of the tax legislation of Ukraine with the legislation of the European Union on excise taxation]. *Academic notes of TNU named after V.I. Vernadskyi*, vol. 31 (70), no. 3. Available at: https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/3_2020/23.pdf